

Wandelende gedachten

**Een wandeling over
het Zorgpark Voorburg
van psychiatrisch
ziekenhuis Reinier
van Arkel**

Hartelijk welkom op het Zorgpark Voorburg, onderdeel van psychiatrisch ziekenhuis Reinier van Arkel, meer bekend als "Voorburg". Op dit landgoed werd in 1885 een psychiatrisch ziekenhuis gevestigd. Het terrein werd opgezet in de vorm van een Engels landgoed met een tuin in Engelse landschapsstijl dat als zodanig te herkennen is.

In de afgelopen honderd jaar is er op het landgoed veel gebouwd, maar ook veel gesloopt door veranderende ideeën over de manier waarop psychiatrische patiënten het beste behandeld en gehuisvest konden worden. Van het oorspronkelijk 19e -eeuwse idee dat psychiatrische patiënten het beste afgezonderd van de maatschappij in de rust van natuur konden verblijven, is niet veel meer over. Tegenwoordig streeft men ernaar om patiënten zo lang mogelijk in de eigen omgeving te behandelen en te begeleiden. Het gevolg daarvan is dat terreinen van psychiatrische ziekenhuizen steeds leger raken en er meer mogelijkheden zijn voor vestiging van andere zorginstellingen en voor stedenbouwkundige ontwikkelingen.

Reinier van Arkel

Bij de wandeling op Voorburg ziet u mooie oude bomen, u kunt veel vogelgekwetter horen en enkele gebouwen uit het begin van de 20e eeuw zien. Verspreid over het terrein, meestal aan de rand van de weg of het voetpad, vindt u de 'Wandelende Gedachten'

U doet over de volledige wandeling ongeveer een uur. In deze folder beschrijven wij de route en u vindt informatie over gebouwen en markante plekken. Cursief gedrukt staan enkele 'Wandelende Gedachten'.

Veel plezier en al wandelend komt u misschien op andere gedachten.

“Hoelang zouden ze er al niet staan. Die enorme beuken op de Beukenlaan? Geloof me dat die beuken al veel hebben gezien. Van Jantje, Pietje tot Katrien. Ja, ze houden het allemaal goed in de gaten. Konden ze maar, af en toe tegen ons praten. Oude afdelingen hebben ze zien komen en gaan. Tot de huidige nieuwbouw vond hun bestaan. Ook veel dieren komen daar. Van eenden, konijnen, tot misschien wel de tuimelaar. Beuken, bedankt dat jullie daar staan. Ik mag er graag met de fiets of lopend door heen gaan.”

(dhr. B. van der Lee)

AANVANG WANDELING

Als u het landgoed via de ingang aan de Laagstraat hebt betreden ziet u ongeveer 100 meter na de rotonde aan de hoofdweg rechts een klein gebouwtje, de receptie. Dat is het begin- en eindpunt van de wandeling.

Vanaf het receptiegebouwtje loopt u terug richting hoofdingang aan de Laagstraat. U passeert aan uw linkerhand het Diensten-centrum, in de negentiger jaren gebouwd voor de toenmalige directie, tegenwoordig wordt de benedenverdieping gehuurd door een tandartsenpraktijk. Recht vooruit ziet u het niet meer in gebruik zijnde zwembad van Reinier van Arkel. Aan uw rechterhand de gebouwen van Grootte Cingels, onderdeel van Cello, een instelling voor mensen met een beperking.

Bij de rotonde slaat u linksaf, over de brug het voetpad op. Aan het einde van het voetpad gaat u links af het Beukenlaantje in.

Aan uw rechterhand ziet u de gebouwen van Novadic-Kentron Verslavingszorg; aan de linkerkant en uiterst rechts in de verte gebouw Coornhert, de forensisch psychiatrische afdeling van Reinier van Arkel.

U volgt het beukenlaantje tot de eerste verharde weg naar rechts. Die loopt u in.

Aan de linkerhand passeert u eerst Waterboog. Waterboog is een klinische woonvoorziening voor (jong)volwassenen met psychiatrische problematiek en een auditieve beperking. De (jong-)volwassenen krijgen 24-uurszorg in een beschermde woonomgeving van het zorgpark

Vervolgens ziet u aan de linkerhand Lichtboog. Lichtboog is een klinische behandelvoorziening voor (jong)volwassen cliënten vanaf

18 jaar met complexe autismespectrumstoornissen, die aange-
wezen zijn op 24-uurszorg.

Tegenover Lichtboog is de ingang van de begraafplaats. Het is
de moeite waard er even overheen te lopen. De begraafplaats is
sinds 1885 in gebruik van het ziekenhuis. Wanneer u het hoofd-
pad volgt, liggen links de niet-katholieke patiënten begraven.
Wanneer u aan het einde naar rechts loopt, richting Calvarie-
berg, liggen links de katholieken patiënten begraven. De arm-
lastigen liggen met tweeën in een graf en kregen een standaard
zerk, de patiënten of families die geld hadden, kozen zelf een
grafzerk uit.

Rechts van dit pad zijn de graven van mannelijke religieuzen (per
graf 1 broeder) en vrouwelijke religieuzen (per graf 2 zusters). Ook
zijn er personeelsleden en oorlogsslachtoffers begraven. De laatste
begrafenis was op 31 december 1983. De begraafplaats werd ge-
sloten per 1 januari 1984.

*“In 1955 was de begraafplaats nog in oude stijl.
Een sintelpad. Een sintelpad, de dennenbomen aan
weerskanten, de doden die hierlangs gedragen werden.
Aan iedere kant een gracht. Nu is het zoeken naar het
begraafplaats, want deze oude begraafplaats wordt
niet meer gebruikt. Dat is jammer. Als er nu iemand van
de patiënten overlijdt, zal die op een andere plaats
begraven worden, thuis in Orthen, Den Bosch. We schreven
ook met een mesje de naam in de beukenboom.”*

(dhr. L. Krijntjes).

U vervolgt uw weg. Bij het verlaten van de begraafplaats, houdt u rechts aan. U ziet dan vrijwel meteen aan uw linkerhand het ge-
bouw Vijverhof.

Vijverhof is het voormalige zusterklooster, in 1928 gebouwd.
De architect was Jan Stuyt. Een belangrijke aanleiding voor dit
nieuwe klooster was de slechte gezondheidstoestand van de
zusters, die op zolders van het hoofdgebouw verbleven. In 1925
leidde dat tot 3 á 4 sterfgevallen per jaar. Toen moest er ge-
bouwd worden. Tot 1986 hebben vrouwelijke religieuzen in het
ziekenhuis gewerkt en in dit klooster gewoond. Op dit moment
wonen er ruim 30 patiënten, en zijn er ruimtes voor de deeltijd-
behandeling. De kapel in het klooster is nog steeds in gebruik.

Als u Vijverhof gepasseerd bent, gaat u bij de T-kruising, waar tegenover tot 2011 het verpleeghuis Boswijk stond, rechtsaf.

Het nieuwe Boswijk, dat in 2010 in gebruik genomen is, ziet u
100 meter verderop aan de linkerzijde. Het is een gebouw zonder
verdiepingen waarbinnen patiënten met de ziekte van Alzheimer
verblijven.

Boswijk typeert zich door de inrichting in vijf verschillende
leefsferen. Deze zijn gebaseerd op de verschillende maatschap-

pelijke posities van mensen op verschillende sociale ladders. Die vragen om een verschillende leefsfeer die voor een andere zorgbeleving zorgen. Een dorpse leefsfeer voor mensen die altijd in een dorp hebben gewoond en gewerkt. Een stadse voor stedelingen. Een leefsfeer welstand voor de hogere functionarissen zoals notarissen, advocaten en directeuren. Middenstand voor bijvoorbeeld eigenaren van een kruidenierswinkel of een klein schildersbedrijf. En ambtelijk voor overheidsfunctionarissen, leerkrachten, politie en verplegend personeel.

Als u Boswijk passeert komt u bij de plek waar voorheen de verpleegstersflat De Schakel stond. **U neemt daarna het stenen paadje naar links.** Verscholen tussen de bomen ligt aan uw rechterhand een houten gebouwtje, een Tiny house.

U loopt naar de open plek in het bos, omringd door beuken waar een Mariakapelletje staat. Tot 1968 werden er processies naar het kapelletje gehouden. Dit was de eerste gezamenlijke activiteit van mannelijke en vrouwelijke religieuzen en patiënten.

“Sacramentsdag, 10 dagen na Pinksteren. In de jaren 60 was er één of twee keer per jaar een openlucht-lof bij het kapelletje. De processie startte in het hoofdgebouw waar de mannen zich moesten opstellen aan de mannenkant en de vrouwen aan de vrouwenkant. Bij mooi weer buiten en bij slecht weer in de gang van het gebouw. Men trok dan vanuit het hoofdgebouw in processie naar het Mariakapelletje, met bruidjes van iedere afdeling en vaandels. Bij het kapelletje waren bankjes gemaakt waar de mensen op konden zitten. De processie ging terug over de “lage dijk”, zoals die vroeger werd genoemd. Daarna kregen bewoners koffie op de afdeling en was de feestdag weer om.”

(mw. C. Eliëns)

Nu wordt het zoeken. **Vanaf de open plek loopt er links een bospad. Dit bospad moet u volgen.** Het loopt evenwijdig aan de lage dijk, de grens van het terrein.

“Het leukste vond ik als we vrij waren om op de dijk te wandelen en een kampvuur te maken.”

(mw. N. Daniëls, mw. S. Seelen)

U loopt door totdat u voorbij een oud statig villa-achtig gebouw bent. Als de bomen kaal zijn kunt u het goed zien liggen. Dit gebouw heeft de naam Jozef. Het gebouw is van 1892 en was tot in de jaren 70 van de vorige eeuw een afdeling voor vrouwelijke 1e en 2e klas patiënten. Het staat nu leeg te wachten op een andere bestemming.

Bij een splitsing van het wandelpad moet u links aanhouden, over een bruggetje lopen, in de richting van het gebouw.

Daarna komt u weer bij de verharde hoofdweg van het terrein en wandelt u verder via het wandelpad richting snelweg. Links van u ziet u een groot openogend gebouw: Magnolia. Magnolia is een wooncentrum voor ouderen die intensieve 24-uurszorg nodig hebben. De behandeling en begeleiding richten zich op stabilisatie, het behoud van vaardigheden en het waarborgen van een kwalitatief goed leven, Magnolia staat op een groot veld waar tot 1995 het oude hoofdgebouw van Voorburg stond.

Het oude hoofdgebouw was min of meer symmetrisch gebouwd; met links de vrouwenkant en het zusterklooster (zie Vijverhof) en rechts de mannenkant met het broederklooster. De kapel lag in het midden van het complex en had binnen een muur waardoor ook hier de mannen en vrouwen gescheiden konden blijven. Buiten de kapel, op de scheidslijn tussen de mannen- en vrouwenkant, stond de voormalige boom van goed en kwaad. Het voormalig hoofdgebouw is in 1885 gebouwd en in 1995 volledig gesloopt. De statige oudbouw was 177,5 m. breed, 130 m. lang en de oppervlakte van de begane grond was 13.631 m². In de verte voorbij Magnolia ziet u nog twee identieke gebouwtjes: de voormalige mortuaria, een voor dames en de ander voor heren.

Het donkere gebouw rechts van Magnolia is het voormalige Broederklooster, genaamd Klimop. Dit gebouw stamt uit 1932 en is gebouwd onder architectuur van J.J. Dillen. Tot 1993 hebben hier nog mannelijke religieuzen gewoond. Na geruime tijd als woonruimte voor patiënten gediend te hebben staat het nu leeg.

In de bocht rechts ziet u het oorspronkelijke landhuis Villa Voorburg. Het landhuis c.q. villa en landgoed zijn genoemd naar de achternaam van de schoonmoeder van professor Van Bon, geneeskundige die in 1776 het landgoed kocht en het oude huis heeft vervangen door een nieuwe villa. De villa is verhuurd aan een ICT-bedrijf.

U vervolgt uw weg richting Buxtelseweg. Vlak voor de Buxtelseweg slaat u linksaf en volgt u het verharde wandelpad.

Omkijkend ziet u op de voorkant van de villa de naam Voorburg, Villa Voorburg, het zusterklooster, het broederklooster, Jozef en de Watertoren zijn rijksmonumenten.

U blijft dit pad volgen dat parallel loopt aan de A2. Na een paar honderd meter ziet u aan uw linkerhand achter een groepje gebouwen, de watertoren.

De watertoren is in 1902 gebouwd onder architectuur van Van Tulder, de architect van het oude hoofdgebouw. De reden voor de bouw van de watertoren was de te lage druk in de waterleiding om bij brand adequaat het vuur te kunnen blussen.

Na verder gelopen te zijn ziet u links een van oorsprong groot paviljoen, de Zilverlinden, dat in de zeventiger jaren gebouwd is als nieuwe opname afdelingen. In de Zilverlinden bevinden zich nu de High Intensive Care, de Medium Care en de Spoedeisende Psychiatrische Onderzoekruimte. Wanneer beoordeling van mensen met verward gedrag in de thuissituatie niet mogelijk is en geen acute ziekenhuiszorg nodig is, worden zij met een psycholance naar deze onderzoekruimte gebracht en niet meer naar het politiebureau.

Tegenover dit gebouw is de achteruitgang van het terrein. Even verderop ziet u een van de voormalige doktersvilla's aan uw rechterhand. Het huis wordt verhuurd aan een bedrijf.

Vorbij de villa splitst het wandelpad zich. U houdt links aan, zodat u even verderop gele huizen aan uw rechterhand heeft.

Deze gele huizen waren bedoeld als opnameafdelingen voor de kinder- & jeugdpsychiatrie Herlaarhof waarvan het hoofgebouw achter de huizen staat.

Na leegstand is een van de huizen nu in gebruik genomen voor Specialistische Intensieve Trauma Therapie (SITT). Deze SITT is een kortdurende, intensieve en effectieve behandeling waarbij cliënten zeven dagen, verdeeld over twee weken, worden opgenomen. De cliënt werkt intensief aan zijn of haar meest traumatische ervaringen.

U loopt over het wandelpad door tot aan de weg waar u aan de overkant een klokkentoren ziet. Deze klokkentoren is het puntje van de toren van de kapel van het voormalige hoofgebouw. Er zit een carillon in dat om het uur speelt.

“Daar er maar weinig over geschreven is, wil ik nu toch het een en ander over het carillon kwijt.

Het grootste gedeelte van het carillon is overgebleven van de oudbouw. In vroegere tijden functioneerde het als torentje van de kerk. Als je buiten op het terrein van de Stenen Hut zit, kun je ieder half uur het klokkenspel beluisteren. Het zijn vredige klanken. Het was een goed idee van de bewonersraad om er twee mooie eikenhouten banken te laten neerzetten. Over een paar jaar zal het torentje helemaal goed tot zijn recht komen. Ik hoop dat er een paar mooie rozenstruiken geplant worden, dan wordt het een blikvanger. Dan krijgt het entree van het ziekenhuis een mooier aanzicht.”

(Mw. P. Rive)

Het kruispunt van wegen schuin oversteken en het voetpad volgen. Als u op het kruispunt van wegen staat, met uw neus richting Laagstraat, ziet u even verderop links weer het receptiegebouwtje en rechts de voormalige Stenen Hut. **Vervolg het voetpad richting receptiegebouw.**

Voordat u de wandeling afsluit, willen we u even wijzen op drie kunstwerken:

- Naast de receptie ziet u een kunstwerk van Ton Buynsters, dat in 1994 geplaatst is ter gelegenheid van het afscheid van de religieuzen van het ziekenhuis.
- Tegenover de receptie, tussen de voormalige Stenen Hut en het gebouw van de psychomotore therapie, ziet u een monumentale constructie van koper, een kunstwerk van Willem Wolfs. Hij heeft dit gemaakt ter gelegenheid van het 100-jarig

bestaan van Voorburg in 1985. Het is echter pas in september 1992 geplaatst.

- Bij de ingang van de voormalige Stenen Hut ziet u een beeldje van Anne Timoney ter gelegenheid van het 12,5 jarig bestaan van de patiënten/bewonersraad in 1992.

De Stenen Hut is de ontspannings- en ontmoetingsruimte voor patiënten en bewoners van Reiner van Arkel. De Stenen Hut is niet meer gehuisvest in het gebouw tegenover de receptiepost maar in een gebouw bij de watertoren.

“Ik zat er gezellig, luisterend en babbelend, in het caféhuisje, en wachtte ook, op een vriendin. Maar er waren zoveel kennissen, zodat ik haar steeds liever zag. En dan werd het rustig. Er werd gewerkt; en ik voelde mij al niet sterk.”

(dhr R. Blom)

Naast de wandelende gedachten bestaat de Reinierwandelring. Een wandeling van 2½ uur over het terrein onder leiding van een enthousiaste gids die vertelt over natuur, cultuur, architectuur, de geschiedenis van de psychiatrie, een begraafplaats, een watertoren, een dierenweide, plantenkassen en wat al niet meer.

Kijk voor deze wandeling op de website van Reinier van Arkel; www.reiniervanarkel.nl

A2

- 1 Receptie
- 2 Dienstencentrum
- 3 De Kookstudio/theaterzaal
- 4 't Potlood
- 5 Sporthal PMTgebouw
- 6 Cello
- 7 De Zwengel
- 8 Carillonlaan 1
- 9 Herlaarhof
- 10 Kliniek Herlaarhof
- 11 De Keet
- 12 Parklaan 21
- 13 Zilverlinden
- 14 Onder de Watertoren
- 15 Herenmortuarium
- 16 De Weverij
 - Ontmoetingscentrum De Stenen Hut
 - CreaAtelier
 - Kledingwinkel Hèbbes!
 - Houtbewerking
- 17 Dierenweide en D'n Hof
- 18 Damesmortuarium
- 19 Kokerij
- 20 Klimop
- 21 Villa Voorburg
- 22 Eikenven
- 23 Magnolia
- 24 Jozef
- 25 Vijverhof
- 26 Kapel V
- 27 De Lichtboog
- 28 Begraafplaats
- 29 De Waterboog
- 30 De Bogerd
- 32 Lagedijksstraat 7
- 33 Novadic-Kentron
- 34 FPA Coornhert
- 35 Laan van Voorburg 17
- 36 Boswijk
- 37 Kadoshop De Brandweerkazerne
- 38 Zilverlinden 5
- 39 Zilverlinden 4
- 40 Zilverlinden 3
- 41 Theaterzaal De Tussenschakel
- 42 Restaurantzaal De Tussenschakel

Reinier van Arkel

Deze restauratie van de wandelroute
in 2019 is mogelijk gemaakt door de
financiële ondersteuning van;

- “Stichting Vrienden van Reinier van Arkel, via Kansfonds Hilversum”.
- De Stichting Tilmanshof.

De foto's zijn van Rut Stokman